

ponuja jasnega vpogleda v krizo javne televizije in zato ne prispeva prav veliko k identificiranju ključnih vprašanj v njenemu razreševanju.

Franc Trček

Mirt Komel: Poskus nekega dotika.

Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, zbirka Kiosk, 2008.

194 strani (ISBN 978-961-235-332-2), cena: 18 evrov

Kakorkoli nas že obrača naše življenje, o(b)staja dejstvo, da smo ujeti med dotikom spočetja, tudi v primeru t. i. umetne oploditve, in dotikom oziroma odmikom zadnjega izdihaja. Med tema skrajnima dotikoma se odvijajo naše osebne biografije, prepletene z raznovrstnimi fizičnimi dotiki, a verjetno še bolj izrazito prepletene z metaforičnimi dotiki in zlasti s številnimi prepovedmi dotikov. Delo *Poskus nekega dotika* se ukvarja s to prepogosto spregledano in v domačem, prevladujoče pozitivistično izmerljivem družboslovju pozabljeno razsežnostjo bivanja. Dotikom.

Lahko se strinjamo z Aristotelom, da je na dotiku nekaj animaličnega. To animaličnost na primer doživimo, kot to Komel dobro ponazori, ob nagnusnosti dotika s straniščno desko, ki je še topla od predhodne, sedaj že odsotne zadnjice. Hkrati nam Aristotel lepo pokaže tudi to, da se da ostale čute zvesti na metaforo dotika, dotika samega pa se seveda ne da v celoti zvesti na ostale oblike čutne zaznave. Ob tem pa je dotik nekaj, kar deluje in učinkuje, kot to misel ob pomoči Lacana izpelje avtor v prvem poglavju, v polju ekstimmnosti.

Z drugimi besedami, ljudje smo hkrati subjekti in objekti dotika(nj). Naša telesnost je sočasno dotikajoča se ter dotaknjena, in tudi če nismo privrženci Lacana, se lahko strinjamo z avtorjem, da je ravno pestrost družbenih praks (ne)dotikanja eno ključnih področij prepletanja registrov simbolnega, imaginarnega in realnega. Povedano drugače, med primarno animaličnostjo dotika in realnim dotikom, nedotikom ali celo prepovedjo dotika je velika in globoka vrzel. Ta vrzel, če se izrazimo v jeziku, razumljivem večini šol družboslovja in humanistike, je kultura. To je tudi ključna tema tega dela. Analiza kultur (ne)dotikanja.

Avtor nam prizna, da se bo ukvarjal prej s prepovedmi in metaforiko dotika, skratka prej s simbolnim in imaginarnim v zgodbi o dotikanju kot pa z realnim dotikom samim. Pri tem – čeprav seveda ne manjka številnih duhovitih primerov konkretnih dotikov in izmikov dotikom ter prefinjeno napisanih orisov številnih majhnih študij primerov (ne)dotikanj iz zakladnic tako evropocentrične kulturne produkcije kot tudi iz klasičnih antropoloških del – avtor v besedilu na konceptualni ravni krmari predvsem med Freudom in Lacanom z veliko dozo Merleauja - Pontyja, Nancyja in Derridovih branj slednjega.

Po uvodnem definiranju dotika kot nečesa ekstimmnega poskuša avtor v nadaljevanju bolj filozofske prve polovice dela – sicer konceptualno ključne – umestiti dotik kot objekt mala a. Pri uvodu v ta poskus umeščanja prizna, da na prvi pogled dotik, z izjemo začetnih zgodovinskih korakov nove psihoterapevtske prakse, s psihoanalizo nima nič skupnega. Avtor se sprašuje, ali je mogoče dotik, ki ni v celoti zvedljiv ne na subjekt ne na objekt, dodati v “seznam privilegiranih objektov a”. Ob poskusu umestitve Komel znano Merleau-Pontyjevo tezo o čutnem soobstoju teles kot predpogoju reprezentacije obrne na glavo s trditvijo, da je prav odsotnost dotika pogoj za vzpostavitev kakršnekoli reprezentacije. Pri dokazovanju svoje teze uporabi dobro znano zgodbo o Narcisu. Skozi analizo Ovidijevega podajanja te klasične zgodbe nam dokaže, da je ravno Narcisovo “asimptotično približevanje nedosegljivi točki dotika” lep primer vznika dotika kot objekta mala a.

Ta svoj pogled na nedosegljivost dotika Komel nadalje razvije s pomočjo znane razprave Jean-Luca Nancyja *Noli me tanger* v premislek o prepovedi dotika, ki je v konkretnem Magdaleninem primeru seveda Jezusov preskus njene vere. V nadaljevanju poglavja o prepovedanih dotikih se avtor osredotoča na prepovedi dotikanj v umetniških delih ter na poigravanje s to prepovedjo s strani kulturnih institucij in sodobnih umetnikov. Filozofskokonceptualni del svojega poskusa o dotiku avtor sklene z mislijo, ob parafraziranju Hegla, da so tudi nam, sodobnim slehernikom, številne naše prakse enako skrivnostne, kot so bili "egipčanski misteriji skrivnost za same Egipčane".

V drugem delu se Komel v poglavjih, ki nosita naslov *Dotik in sveto* in *Politike dotika*, posveti bolj izrazito antropološko-politološkemu pogledu na obravnavano tematiko. Pri tem se, seveda sledeč logiki pomembnih predhodnikov, ki so obravnavali to temo, v antropološkem delu predvsem ukvarja s Freudovim delom *Totem in tabu*. Pri tem povzema tudi bolj ali manj znane primere iz zgodnejših antropoloških terenskih raziskav, ki segajo od klasičnih tabujev dotika prek kozmologij o prenosljivosti tabujev, primerov tabuiziranih prepovedanih poklicev in tabujev glede mrtvih pa vse do tabuja in hkrati zdravilne moči dotikov vladarjev. Ker živimo v družbah pozne moderne, ki za razliko od družbenih sistemov, analiziranih v klasičnih antropoloških delih, ne temeljijo več na občesprejetih kozmologijah, se delo izteče v poglavje o politikah (ne)dotikanj. Gre za poglavje, v katerem bralec, verjetno enako kot pisec recenzije, pričakuje veliko, mogoče celo preveč, a ostane nekoliko razočaran. Avtorju, ki je več kot dobro podkovan tako v razumevanju klasičnih besedil predhodnikov kot tudi v kulturnozgodovinski načitanosti, je, očitno na račun ljubezni do dotika v klasičnih delih, "zmanjkalo sape", da bi svoje zanimive konceptualno-teoretske poglede testiral na sodobnih primerih vsakdanjih življenjskih praks.

Ljubeča in stilistično izpiljena ujetost v preteklost je tako verjetno botrovala, da delo nekako pade v vrzel pomanjkanja sodobnih primerov (ne)dotikanj, ki jih danes, enako kot nekoč, ne-problematizirano živi vsak izmed nas. Seveda od avtorja ne moremo pričakovati, da bo razrešil nerazrešljivo ekstimnost (ne)dotika. Želeli pa bi, da bi nekoliko bolj izdatno opozoril na to, da so tudi sodobne prakse, vključno z najsodobnejšimi izdajami poslovnih bontonov in dotikanj novodobnih populističnih politikov s strani njim sledečih čred malikovalcev, ki jih omenja, enako skrivnostne in "nelogične" kot že omenjeni egipčanski misteriji starim Egipčanom.

Sodobnih primerov za obravnavo seveda kar mrgoli. Segajo lahko od razumevanja logike mučenj in poniževanj v iraških zaporih s strani "osvoboditeljev in prinašalcev demokracije" prek referendumov o tem, koga lahko umetno oplodimo in koga ne, pa vse do banalnosti, kot je dotik toplega obroka. Verjetno bodo izostanek aktualnih primerov čutili tudi drugi bralci tega dela. Komel s pristopom, ki ni značilen za mlajše avtorje – ti običajno težijo k citatomaniji, naravnani v prazno sistemsko družboslovje –, ne podleže akademskim modnim trendom in ne odkriva že odkritega, ampak lucidno in gosto tke mrežo poskusa nekega dotika. Ob tem pa nas predvsem opozarja, da tudi v času obsedenosti z virtualnim dotikom/odmikom regulacija soobstoja naših telesnosti še vedno ostaja ključno področje udejanjanja različnih politik.